

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tat-8 ta' Lulju, 2004

Citazzjoni Numru. 500/1998/1

John AĠIUS

vs

Carmelo AĠIUS

Il-Qorti:

Rat l-Att taç-Ċitazzjoni mressaq fit-12 ta' Marzu, 1998, li bih l-attur ippremetta:

Illi z-zija tal-kontendenti, u cioè' Michelina Parnis, li mietet fit-13 ta' Jannar, 1992, (Dok. A), għamlet testment fl-14 ta' Jannar, 1990, fl-atti tan-Nutar Dr. Maurice Gambin (Dok.B);

Illi l-imsemmija Michelina Parnis kienet mhedda u mgiegħla bil-qerq biex tagħmel testment u tħalli bħala eredi universali tagħha lill-konvenut;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi għalhekk għab-baži tal-Artikolu 605 tal-Kodiċi Ċivili tal-Liġijiet ta' Malta, il-konvenut mhuwiex dehen u kapaċi biex jirċievi b'testment l-eredita' lilu mħollija mill-mejta Michelina Parnis;

Għalhekk l-attur talab lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandhiex:

1. Tiddikjara li Michelina Parnis li mietet fit-13 ta' Jannar 1992 giet mhedda u mgjegħla bil-qerq mill-konvenut biex tagħmel testment fl-14 ta' Jannar, 1990 fl-atti tan-Nutar Dr. Maurice Gambin, u tħalli bħala eredi universali lill-istess konvenut Carmelo Agius;

2. Tiddikjara li għalhekk il-konvenut mhuwiex dehen u kapaċi biex jirċievi b'testment l-eredita' tal-mejta Michelina Parnis;

Bl-ispejjeż kontra l-konvenut li huwa minn issa ngunt sabiex jidher għas-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-attur, flimkien maż-żewġ (2) dokumenti mehmużin magħha;

Rat in-Nota mressqa fil-25 ta' Marzu, 1999, li biha l-imħarrek eċċepixxa:

1. Illi t-talbiet ta' l-attur għandhom jiġu respinti stante li huma għal kollox infondati kemm fattwalment kif ukoll legalment;

2. Illi inoltre ma jinkorrux l-elementi rikjesti mil-liġi fl-artikolu numru 605 Kap.16 tal-Liġijiet ta' Malta;

3. B'riserva li jiġu preżentati eċċezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-każ;

Kopja Informali ta' Sentenza

Bl-ispejjeż kontra l-attur li minn issa qed jiġi ngunt personalment għas-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-imħarrek;

Rat id-Degriet tal-31 ta' Mejju, 1999, li bih u fuq talba tal-attur, tat żmien biex l-attur iressaq ix-xhieda tiegħu bil-meżż tal-affidavit, liema żmien ġie mtawwal fuq talba tiegħu b'degriet ieħor tad-19 ta' Lulju, 1999;

Rat id-Degriet tal-1 ta' Novembru, 1999¹, li bih ħatret bħala Assistent Ġudizzjarju tagħha lill-Avukat Dottor Maria Dolores Gauči biex tisma' x-xhieda tal-partijiet;

Rat ix-xhieda mressqa mill-partijiet flimkien ma' provi dokumentali;

Rat id-Degriet tagħha tat-12 ta' Marzu, 2003², li bih u fuq talba tal-avukati tal-partijiet, tat żmien sabiex it-trattazzjoni tal-għeluq issir bil-meżż ta' noti ta' osservazzjonijiet, liema żmien ġie mtawwal b'degriet ieħor tagħha tad-19 ta' Ġunju, 2003, billi sa dak inhar l-ebda parti ma kienet ressqet is-sottomissjonijiet tagħha;

Rat illi, minkejja dan, l-ebda waħda mill-partijiet ma ressqet sottomissjonijiet;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukat tal-imħarrek;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-attur fil-15 ta' Ġunju, 2004³;

Rat id-Degriet tagħha tas-7 ta' Mejju, 2004, li bih ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

---

¹ Paġ. 35 tal-proċess

² Paġ. 114 tal-proċess

³ Paġġ. 121-3 tal-proċess

Illi din hija azzjoni għal dikjarazzjoni li persuna maħtura b'werriet ma kienx jistħoqqilha tirċievi b'testment. L-attur jgħid li ħuh, l-imħarrek, inħatar werriet ta' zithom bis-saħħa ta' testament li hija kienet mhedda u mgjegħla b'qerq biex tagħmel favurih;

Illi għal din l-azzjoni l-imħarrek laqa' billi ċaħad għal kollox l-allegazzjoni tal-attur u seħaq li ma jirrikorrux l-elementi maħsuba mil-liġi biex jitqies bħala werriet indenn;

Illi l-fatti ewlenin li jsawru l-każ juru li l-attur u l-imħarrek huma aħwa. Hemm aħwa oħrajn. Michelina Parnis – it-testatriċi – kienet waħda minn ħut ommhom, u kienet xebba. Michelina Parnis kienet toqgħod fil-post ma' oħtha oħra (Pawla), iżda nqala' disgwid u marret tgħix għal rasha. F'dak iż-żmien, l-attur kien jgħix ma' zijietu fl-istess dar. Xi żmien wara marret tgħix mal-imħarrek u l-familja tiegħu. F'dak iż-żmien ukoll, Michelina Parnis kienet ħatret li Carmel Mifsud ir-raġel ta' waħda minn ħut il-partijiet, bħala prokuratur tagħha, iżda meta marret toqgħod mal-imħarrek neħhietlu l-prokura⁴ u ħatret lill-imħarrek minfloku bħala prokuratur tagħha. F'Jannar tal-1990, hija għamlet testament⁵ li bih ħassret kull testament ieħor li għamlet qabel dak inhar⁶ u, fost l-oħrajn, ħalliet lill-imħarrek bħala werriet universali tagħha. Mietet f'Jannar tal-1992⁷, meta kellha mal-ħamsa u tmenin sena. Il-kawża nfetħet f'Marzu tal-1998;

Illi l-Qorti tibda l-konsiderazzjonijiet tagħha dwar il-każ billi tosserva li hemm nuqqas ta' qbil bejn id-data tat-testment li fuqu l-attur jibni l-azzjoni tiegħu (erbatax ta' Jannar) u d-data tat-testment kif murija fid-dokument relattiv (erbgħa u għoxrin ta' Jannar). Dan qiegħed jingħad biss għall-finijiet ta' preċiżazzjoni għaliex, fis-sustanza, m'huwa sejjer jaffettwa xejn minn dak li sejjer jingħad 'il quddiem;

---

⁴ Dok "FC 3", f'paġ. 32 tal-proċess

⁵ Dok "B", f'paġ. 7-8 tal-proċess

⁶ Dok "FC 2", f'paġ. 29 sa 31 tal-proċess

⁷ Dok "A", f'paġ. 5 tal-proċess

Illi l-azzjoni mibdija mill-attur titkellem dwar il-kapaċita' li wieħed jiret. Din l-azzjoni tingħaraf minn dik dwar il-kapaċita' li wieħed jagħmel testment, għaliex, filwaqt li f'dan tal-añhar, is-sanzjoni hija li tali testment ma jkunx jiswa⁸, fil-każ ta' testment fejn il-werriet ikun indenn, it-testment ma jitqiesx null imma jibqa' jgħodd fejn jirrigwarda dispożizzjonijiet oħrajn li jkunu saru fih favur persuni li ma jkunx milqutin bl-istess inkapaċita' li jirċievu. Madankollu, jekk issir xilja li persuna giet imġegħla jew b'qerq imġegħla tagħmel testment, dak it-testment jew id-dispożizzjonijiet fih milquta mill-ġegħil ma jkunux jgħoddu lanqas. Huwa prinċipju aċċettat li, kemm fil-każ ta' persuna li ma kinitx kapaċi tagħmel testment, u kif ukoll fil-każ fejn jiġi allegat li persuna kienet imġegħla tagħmel testment, il-piż tal-prova jaqa' fuq min irid iġib it-tħassir tat-testment⁹;

Illi huwa mgħallem ukoll li l-każ ta' persuna li ma jistħoqqilhiex taret hija każ ta' inkapaċita' relattiva għalkemm totali u tibda tgħodd mill-waqt li tinfetaħ is-successjoni. Filwaqt li l-inkapaċita' li wieħed jiret (jekk ippruvata) tirreferi għal kull testment li jkun għamel it-testatur, in-nullita' tal-imsemmi testment tintrabat biss ma' dawk id-dispożizzjonijiet li jkunu l-effett tal-ġegħil jew qerq fuq l-istess testatur. Daqstant ieħor jista' jingħad li filwaqt li l-inkapaċita' li wieħed jiret tolqot lil u 'l min ikun kompliċi miegħu¹⁰, in-nullita' ta' testment tolqot ukoll lil kull benefiċjarju ieħor, ukoll jekk ma jkun jaħti xejn għal xi għamil li jista' jwasslu biex ikun meqjus bħala werriet indenn;

Illi, fil-każ prezenti, l-attur jagħżel li jibni l-kawża fuq l-applikazzjoni tal-artikolu 605. Huwa jixli lill-imħarrek li tilef il-kapaċita' li jiret lil zitu minħabba li eżercita fuqha theddid u ġegħilha b'qerq tagħmel it-testment. Jidher li l-azzjoni attriċi tinbena għalhekk fuq l-artikolu 605(1)(ċ) tal-Kodiċi Ċivili;

---

⁸ Art. 599 tal-Kap 16

⁹ Caruana-Galizia *Notes on Civil Law – Succession*, paġġ. 966 u 970

¹⁰ Art. 605(2) tal-Kap 16

Illi biex l-attur iseñflu jwassal l-azzjoni tiegħu fejn jixtieq, irid juri li l-imħarrek tassew eżerċita theddid jew qerq fil-konfront ta' Michelina Parnis, u wkoll li b'tali qerq irrenda lilu nnifsu inkapaċi li jiritha;

Illi fir-rigward ta' azzjoni bħal din huwa stabilit li, qabel kull haġa oħra, irid jiġi ippruvat li kien hemm vjolenza jew qerq magħmul minn dik il-persuna li qegħda titqies bħala inkapaċi li turet, jew li almenu xxierket ma'persuna oħra biex iseñfu tali vjoilenza jew tali qerq. Minħabba n-natura odjuża ta' xilja bħal din, huwa stabilit ukoll li f'haġa bħal din "il-provi għandhom ikunu ċari u konkludenti. Diversament, f'każ ta' dubju, dan għandu jmur favur il-konvenut li kontra tiegħu tkun eżerċitata din l-azzjoni"¹¹;

Illi huwa miżmum ukoll li biex l-għamil qarrieq ikun mottiv ta' nullita' irid jintwera li l-qerq użat ikun tali li, mingħajru, it-testatur ma kienx jagħmel id-dispożizzjonijiet testamentarji li fil-fatt għamel. Il-fatt waħdu li testatur jiddisponi f'testament b'mod li joqgħod għax-xewqa ta' persuna oħra u biex jikkuntentaha ma tqiesx bħala biżżejjed biex jista' jingħad li tali testament huwa frott il-qerq. Għaliex biex l-impunjattiva tirnexxi jeħtieġ jirrizulta li r-rieda tat-testatur ġiet imdawra minħabba tali qerq u li t-testatur ma kienx jiddisponi kif iddispona li kieku ma kienx għall-qerq li twettaq fuqu¹²

Illi l-attur jibni l-każ tiegħu kollu fuq allegazzjoni ta' moħqrija li huwa jgħid li hüh l-imħarrek kien jeżerċita fuq it-testatriċi fiż-żmien li kienet marret toqgħod miegħu. Ressaq xhud li jgħidu li malli telqet tgħix mal-imħarrek, Michelina Parnis inżammet magħluqa d-dar¹³, inżammet fil-għama dwar l-affarijiet finanzjarji tagħha¹⁴, u saħansitra imsikkta milli titkellem¹⁵. Saru rimarki wkoll dwar l-imġiba tal-imħarrek mal-bqija ta' familta, magħdud l-attur u hutu l-oħrajn. Issemma l-każ fejn intwera thassib dwar l-istat ta' saħha ta' Michelina Parnis u s-sejha tal-uffiċjali tad-Dipartiment tas-Sigurta' Soċjali dwar il-kundizzjoni li fiha

¹¹ App. Ċiv. 19.5.1947 fil-kawża fl-ismijiet *Camilleri et vs Camilleri* (Kollez. Vol: XXXIII.i.73)

¹² App. Ċiv. 15.2.1957 fil-kawża fl-ismijiet *Cachia vs Cachia et* (Kollez. Vol: XLI.i.83)

¹³ Affidavit tal-attur 11.6.1999, f'pag. 19 tal-proċess

¹⁴ Affidavit John Sciberras 30.7.1999, f'pag. 22 tal-proċess

¹⁵ Affidavit ta' Charles Mifsud 23.7.1999, f'pag. 23 tal-proċess

kienet miżmuma. Dawn iċ-ċirkustanzi tfissru mill-attur fin-Nota ta' Sottomissjonjiet tiegħu bħala xhieda ta' kif Michelina Parnis “kienet kompletament maħkuma mill-konvenut u l-familja tiegħu”;

Illi, naturalment, l-imħarrek jagħti verżjoni għal kolli differenti mill-istampa mpittra mill-attur¹⁶. Huwa jisħaq kemm lil zitu ma kien jindaħlilha f'xejn u kif ukoll li ħwejjigħa kienet tiegħu ħsiebhom hi, minkejja li kien prokuratur tagħha. Jgħid li zitu kienet talbitu hi biex tmur toqgħod miegħu u li kien saħansitra ħalliha tagħzel liema parti mid-dar tiegħu riedet iżzomm għaliha meta tmur miegħu. L-istorja tal-mara tal-imħarrek, Anna¹⁷, ma tinbidilx wisq;

Illi madankollu, f'taqbida bejn membri fi ħdan l-istess familja dwar wirt komuni, wieħed jistenna li l-verżjoni l-waħda u l-oħra jkollhom tilqitiet li jippruvaw jgħollu l-qagħda ta' naħa bl-istess qawwa li jippruvaw iċekknu l-qagħda tan-naħa l-oħra. F'każ bħal dan, il-Qorti – iżjed u iżjed meta wieħed iqis li, f'din il-kawża, l-ebda xhieda ma nstengħet quddiemha – trid toqgħod b'seba' għajnejn x'siwi tagħti lil verżjoni minflok l-oħra. Temmen, fl-aħħar analiżi, li kull verżjoni jkollha xi ftit mis-sewwa u xi ftit li jkun imżewwaq;

Illi mbagħad hemm il-kwestjoni tal-grad tal-prova li jrid jintlaħaq biex iwassal għall-konvinciment li, minn dak li jidher, il-mejta kienet tassew giet imgēgħla b'qerq tersaq biex tagħmel it-testment. Il-fatt waħdu li t-testatriċi kienet neħħiet il-prokura li kieket tat li ħaddieħor jew il-fatt li kienet marret toqgħod mal-imħarrek ma jwasslux bilfors għall-prova li kienet miżmuma taħt kontroll tal-istess imħarrek. Inqas u inqas, fil-fehma meqjusa tal-Qorti, ma juru li dak li Michelina Parnis kitbet fit-testment kien iriżultat ta' pressjoni jew qerq;

Illi l-Qorti, għall-kuntrarju, ssib li mill-provi mressqin mill-attur innifsu, t-teżi ewlenija tiegħu (li l-imħarrek ħa 'l zitu taħt idejh u żammha maqbuda fil-kontroll tiegħu) tiegħu

¹⁶ Xhieda tiegħu 18.9.2001, paġġ. 91-2; u kontro-eżami 13.2.2002, f'paġġ. 100-4 tal-proċess

¹⁷ Xhieda tagħha 18.9.2001, f'paġġ. 93-4; u kontro-eżami 13.2.2002, f'paġġ. 105-9 tal-proċess

tisbita qawwija 'l isfel. Dan jingħad għal aktar minn raġuni waħda. L-ewlenija fosthom hija x-xhieda mogħtija minn Louise Scerri¹⁸, dwar ir-rapport magħmul minnha meta, bħala uffiċjal tad-Dipartiment konċernat, kienet żaret lil Michelina Parnis fuq talba ta' Julian Aġius, ħu l-partijiet. Dik iż-żjara kienet saret f'Lulju tal-1991, u l-imsemmija xhud żammet minuta dettaljata¹⁹ ta' x'ingħad u x'seħħ f'dik l-okkażjoni. Fost in-notamenti hemm imniżżel dan: *"Kelina seemed to be well looked after and loved by Mrs Aġius & the kids. My impression was that Kelina was accepted & respected as a family member. I asked Kelina if she wanted to return back to live with her sister and she said that she wanted to stay where she was."* Ta' min isemmi wkoll li din iż-żjara saret għall-għarrieda (*I arrived unexpectedly*). Il-Qorti tagħti affidament qawwi u sħiħ lil din il-prova għaliex hija reġistrazzjoni *a tempo vergine* ta' ċirkostanza li seħħet qabel ma tnisslet il-kawża preżenti; għaliex hija reġistrazzjoni magħmula minn għajnejn persuna barranija li ma kellhiex interess li tieħu xi naħa jew l-oħra ta' xi waħda mill-qraba involuti; u għaliex hija ċirkostanza li seħħet fi żmien wara li kien sar it-testment li dwaru saret din il-kawża;

Illi, fit-tieni lok, it-testment innifsu sar f'post, x'aktarx uffiċċju nutarili, fejn Michelina Parnis ma kinitx tgħix, u għalhekk dan jagħti prova li t-testatrici ma kinitx miżmuma maqfula fid-dar tal-imħarrek. Dan biex ma jingħadx li ma ntweriex li hija ttieħdet għand in-nutar kontra rajha;

Illi, fit-tielet lok, it-testment fih ukoll dispożizzjoni (legat) favur persuna oħra li, mill-provi mressqa, intwera li kienet l-unika waħda minn qrabat it-testaturi li kienet żammet kuntatt magħha wkoll wara li kienet marret tgħix mal-imħarrek;

Illi, fir-raba' lok, ladarba Michelina Parnis kienet xebba, setgħet bil-liġi tiddisponi minn ġidha bl-aktar mod ħieles bla ma kienet "obbligata" tħalli lil ħadd minn qrabatha xi sehem jew ammont partikolari;

---

¹⁸ 30.3.2001, f'pag. 83 u 29.5.2001, f'pagg. 87-8 tal-proċess

¹⁹ Dok "VS", f'pagg. 62-3 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi għalhekk, il-Qorti tasal għall-fehma li l-attur ma seħħlux juri bi provi tajbin biżżejjed u ta' min joqgħod fuqhom dak li jallega fil-konfront tal-imħarrek ħuh;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tilqa' l-ewwel żewġ eċċezzjonijiet tal-imħarrek; u

Tiċhad it-talbiet attriċi bħala mhux mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt, bl-ispejjeż kontra l-istess attur.

Moqrija

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----